

Muskel- og skjelett-tiåret i et globalt perspektiv

WHO

The burden of musculoskeletal conditions at the start of the new millenium

218 s, tab, ill. Genève: World Health Organization, 2003. Pris USD 32
ISBN 92-4-120919-4



Ved starten av muskel- og skjelett-tiåret (2000–2010), ble det holdt et ekspertmøte om muskel- og skjelettlidelser i WHO's regi. Formålet var å frem-skaffe en oversikt over hva vi vet om ulike aspekter ved den globale forekomsten av disse

lidelsene, samt å etablere utfallsmål som kan brukes for å overvåke forandringer i befolkninger.

Resultatet av møtet er nå publisert i en rapport. Hva trengs av helsetjenester om ti år, når det gjelder behandling og rehabilitering av hoftefrakturer? Hvordan skal rygg-lidelser forebygges? Er forekomsten av artrose den samme i alle land?

I tillegg til muskel- og skjelettlidelser generelt, valgte ekspertgruppen spesielt å innhente opplysninger om revmatoid artritt, artrose, osteoporose, rygglidelser og større ekstremitetstraumer. Rapporten omhandler forekomsten av disse tilstandene, deres alvorlighetsgrad og naturlige utvikling, målinger av helseeffekter og de økonomiske konsekvensene for samfunnet, beskrivelse av helsestatus og konsekvenser for individet, samt viktige måleinstrumenter for muskel- og skjelettlidelser. Et siste avsnitt inneholder anbefalinger for videre forskning. Hvilke data mangler, og hvordan skal de innhentes?

Boken inneholder et stort appendiks med tabeller over epidemiologiske data fra hele verden, delt inn i 14 «helseregioner».

Rapporten retter seg til epidemiologer, andre forskere, planleggere av helsetjenester og beslutningstakere. Den gir mye informasjon, og det er et pluss at sykdom-menes konsekvenser i form av funksjonstap og redusert livskvalitet diskuteres grundig.

For dem som ønsker å sammenlikne sine egne funn om muskel- og skjelettlidelser med funn i andre land, er boken uunnværlig. For epidemiologiske forskere gir den en hurtig oppdatering fra forskningsfronten. Den er, med andre ord, meget verdifull for de spesielt interesserte. For praktikerer, derimot, gis det lite nyttig informasjon. Rapporten inneholder ikke opplysninger om utredning eller behandling.

Rapporten kan ikke leses fra perm til perm. Den skal heller brukes som et opp-

slagsverk for å få vite hvilke data, og hvilke epidemiologiske instrumenter som finnes for å måle muskel- og skjelettsykdommenes utbredelse og konsekvenser. Og hva som ikke finnes. Kanskje kunne det vært noe å se på?

Søren Brage

Seksjon for arbeids- og trygdemedisin
Universitetet i Oslo

Det ultrakorte møtet mellom to

Daniel N. Stern

The present moment in psychotherapy and everyday life

283 s. New York, N.Y.: Norton, 2004.
Pris USD 30
ISBN 0-393-70429-7



Psykiateren, psykoanalytiker og spedbarnsforskeren Daniel Stern er internasjonalt kjent for sine mikroanalytiske studier av tidlig foreldre-barn-interaksjon beskrevet i *The interpersonal world of the infant*.

I denne nye boken setter han det mikroanalytiske søkelyset på de ultrakorte møter (present moments) (1–10 sekunder) som kan opptre i samspillet mellom mennesker, og som vi sjelden reflekterer over og nesten aldri har gjort systematiske studier av. Stern viser at disse møter har en begynnelse og en slutt, et plott og roller, at fortiden spiller inn, men også kan bli påvirket av møtet, liksom fremtiden. I disse korte møtene kan avgjørende forandringer skje i relasjonen mellom to personer, og dermed også av personenes selv. Stern går detaljert gjennom møtenes natur, struktur og varighet. Han reflekterer over våre kunnskaper om intersubjektivitet og selvet, om implisitt kunnskap og om det bevisste versus det ubevisste eller det dynamisk ubevisste (fortrengte), om hva som skjer når to mennesker deler en opplevelse i noen korte sekunder.

Teoriene spenner fra fenomenologisk filosofi til spedbarnsforskning. Forfatteren diskuterer også de korte møtenes betydning i psykoterapi, og trekker visse kliniske konsekvenser. Først og fremst understreker han viktigheten av å være med pasienten i opplevelsen av de ultrakorte møtene og advarer mot å skape distanse til dem gjennom å verbalisere dem.

Et interessant ubesvart spørsmål fra klinisk arbeid blir tatt opp til en relativt grundig, kanskje vel grundig, drøfting. Jeg fikk litt følelsen av at dette var et eksempel på at man i stedet for å skrive en tung faglig

artikkel (eller to), blåser det hele opp til en bok. Samlet sett inneholder den imidlertid relativt mye både av (interessante) spekulasjoner og empiri. En del av resonnementene er ganske innflokke, men det gis hele tiden gode, korte oppsummeringer.

De som er interessert i klinisk kommunikasjon, eller driver psykoterapiforskning, vil nok finne boken interessant og stimulerende. For klinikere generelt tror jeg det er litt for mye ord, og litt for lite relevans for praksis. Men man kjenner igjen en del av de beskrevne eksemplene. Min opplevelse av de ultrakorte møtene med andre mennesker blir ikke helt den samme etter lesingen.

Per Vaglum

Institutt for medisinske atferdsfag
Universitetet i Oslo

Ny utgave av norsk lærebok i farmakologi

Terje Simonsen, Jarle Aarbakke, Roy Lysaa

Illustrert farmakologi

Bind 1 og 2.

2. utg. 505 s, ill. Bergen: Fagbokforlaget, 2004.

Pris NOK 677

ISBN 82-7674-948-8 og ISBN 82-7674-949-6

Første utgave av denne læreboken kom i 1998. Siden ble den også oversatt til svensk og dansk. Nå foreligger andre utgave i stort og luksuriøst format i to bind, og med fargeillustrasjoner. Den skal være spesielt rettet mot sykepleierstudenter, men angis å skulle være verdifull også for studenter innen andre helsefag, deriblant medisinstudenter. Det er prisverdig at man i Norge skriver og vedlikeholder lærebøker innenfor medisinske fag.

På dette nivået skulle det være mulig å skrive en kortfattet og praktisk innrettet lærebok som gir innsikt i prinsippene, krydret med et passelig og gjennomtenkt antall eksempler. Men boken er ordrik til det kjedsommelige, og den går i trivielle og omstendelige detaljer der man uten risiko kunne ha overlatt resten til leseren. Leseren blir ofte distraheret av momenter som forfatteren burde ha gjort seg ferdig med tidligere i fremstillingen. Noen setninger taler for seg selv: «Forskjell i respons kan forekomme som interindividuell respons og intraindividuell respons; Utløpsdatoen angir holdbarheten til et legemiddel og angir tidspunktet for når bruken av et legemiddel bør være avsluttet; Inhalatoren drives av kraften i innåndingsluften.»

Tittelen gjør et nummer av at boken er rikholdig illustrert. Illustrasjoner er hensiktsmessige når en ren tekstfremstilling vil være vanskelig å lage og enda vanskeligere å forstå. Det er ikke lett å skjønne at det er mer pedagogisk å tegne en lever, en nyre og en hudbit enn å skrive ordene i en tabell,

når formålet bare er å drøfte mulige eliminasjonsveier for et legemiddel. Hadde man hatt en dårlig tegner, ville antakelig illustrasjonene ha vært mer instruktive. Nå er de alltid vakre å se på, men slett ikke alltid til hjelp i forståelsen av stoffet.

En mer kortfattet tekst med mindre distraherende ordbruk ville ha vært lettere å anbefale. Da kunne det vært mulig å se bort fra mangler i oppdateringen av basalfarmakologi, regulatoriske forhold og legemiddelbruk i klinisk praksis. Nå kan boken bare anbefales for dem som har fått den definert som pensum. Farmakologiinteresserte bør kunne finne både bedre og billigere kunnskapskilder.

Gaut Gadeholt

Klinisk-kjemisk avdeling
Rikshospitalet

Propedeutikk, takk?

Stefan Lindgren, Knut Aspegren, red.

Kliniska färdigheter

Informationsutbytet mellan patient och läkare. 237 s, tab, ill. Lund: Studentlitteratur, 2004. Pris SEK 367 ISBN 91-44-02375



Forfatterne henvender seg til medisinstudenter, men boken kan også være en nyttig gjennomgang for leger i klinisk arbeid. Med 17 forfattere og like mange kapitler virker den noe springende selv om det er tydelig at redaktørene har hatt den overordnede styringen.

De første kapitlene handler om samarbeidet mellom lege og pasient, den kliniske beslutningsprosessen og legesamtalen. Etter en gjennomgang av allmenntilstand behandles de ulike organsystemene. Kapitlene innledes med en kort «fallbeskrivelse». Kasuistikkene vekker i beste PBL-ånd interesse hos leseren, som hvis hun leser kronologisk, finner løsningen i slutten av kapitlet der man også finner forslag til «fördjupningslitteratur». Stort sett dreier dette seg om svensk og engelsk litteratur, men et par norske referanser har også fått plass (1, 2). Utvalget av fordypningslitteratur er noe sprikende, og kun ett av kapitlene henviser til Internett-sider hvorav én av disse to er ikke-fungerende. Den andre, derimot, kan være nyttig for noen hver (3).

Rikt illustrert med tegninger og fotografier er dette en oversiktlig bok, som mange vil finne for kort. Hovedspørsmålet en mulig kjøper bør stille seg, er om en svensk lærebok passer for egne behov? Er «minnesram-

ser» som VAPÖR for nevrologi ved bevissthetstap et godt valg? Kapitlet «Juridiken i hälso- och sjukvården» er interessant lesing for enkelte, men ikke for den som trenger basiskunnskap om norsk helsejus.

Konklusjonen blir at dette er en bra bok for mange, men medisinstudenten i Norge har også andre alternativer.

Olav Sandstad

Gastromedisinsk avdeling
Ullevål universitetssykehus

Litteratur

1. Melbye H. Lungeauskultasjonen – fortsatt en nyttig undersøkelse? Tidsskr Nor Lægefören 2001; 121: 451–4.
2. Finset A, Kringlen E. Den kliniske samtalen. Oslo: Universitetsforlaget, 1999.
3. A practical guide to clinical medicine: www.medicine.ucsd.edu/clinicalmed/introduction.htm (24.9.2004).

Ulike kunnskapstradisjoner

Per Nortvedt, Harald Grimen

Sensibilitet og refleksjon

Filosofi og vitenskapsteori for helsefag. 247 s, tab. Oslo: Gyldendal Akademisk, 2004. Pris NOK 298 ISBN 82-05-31418-7

To erfarne forskere og formidlere har satt hverandre stevne i denne gode boken. Per Nortvedt er sykepleier, dr.polit. og førsteamanuensis ved Senter for medisinsk etikk i Oslo, Harald Grimen er filosof, professor ved Senter for profesjonsstudier ved Høgskolen i Oslo og seniorforsker ved Seksjon for medisinsk antropologi ved Universitetet i Oslo. Boken er ment å fylle et behov for innføring i filosofi og vitenskapsteori for studenter og forskere innen helsefag.

Tittelen er dekkende i den forstand at forfatterne tar utgangspunkt i at utøverne i helsefag bygger sitt arbeid på ulike kunnskapstradisjoner. Det gjennomsyrrer boken at disse tradisjonene utfyller hverandre mer enn de er uforenlige. Jeg oppfatter det som et originalt og fruktbart grep å ta utgangspunkt i begrepene sensibilitet og refleksjon – disse er følgesvenner gjennom det meste av boken. For øvrig er disposisjonen ganske tradisjonell – gjennom helsefagene idéhistorie, relasjonen mellom kunnskap og etikk, og svært spennende kapitler om menneskesyn, tillit, sårbarhet og makt bringes vi til viktige spørsmål i dagens debatt og avslutningsvis til fremtiden. Forfatterne drøfter holisme versus reduksjonisme og forholdet mellom realisme og sosial konstruktivisme, uten å vike unna forholdsviss krass kritikk av noe av den vitenskapsteoretiske tilnærming som har karakterisert særlig sykepleieforskning i nyere tid.

Det er bare to svakheter ved fremstillingen i mine øyne. Den ene er at man har

siktet så spesifikt på helsefagene uten å inkludere medisin. Leger og medisinstudenter burde avgjort ha glede av denne boken. Den andre er en viss pratsomhet og noen (men ikke irriterende mange) gjentakelser, bl.a. også når det gjelder bruk av eksempler. Men ellers sitter jeg igjen med en god oppsummering av utfordringene og vanskelighetene med å stå i krysspunktet mellom naturvitenskap og humaniora.

Pål Gulbrandsen

Nasjonalt kunnskapssenter for helsetjenesten

De andres virkelighet – og min

Pål Abrahamsen, Lise Dahl

Psykosens verden – en schizofren kvinnes beretning

144 s. Oslo: Universitetsforlaget, 2004. Pris NOK 219 ISBN 82-15-00514-4



«Lise Dahl» er 39 år, gift, har to gutter på åtte og ti år – og schizofreni. Hun leverer med denne boken et spennende og faglig sentralt dokument om psykosens subjektive verden, hvordan det oppleves å ha schizofreni. Beretningen er et vesentlig

supplement til mange lærebøkers mer ytre deskriptive perspektiv på psykose. Hva betyr det egentlig for den med psykose å «miste realitetssansen», og hvordan kan profesjonelle og andre forholde seg til dette? Boken betyr for selve forståelsen.

Hovedpersonens formuleringer er bevart nøyaktig slik de er nedtegnet. Teksten flyter greit, i dagbokens form om hverdagshendelser, der psykosens innvirkning vises usentimentalt. Om det alltid vanskelige dilemmaet rundt medisiner, om det å få og ha barn, om innleggelse, om rimfrost som blir til prestekrager, om hva som utløser forverring, om opplevd samspill mellom psykologi og biologi, om ensom kamp mot en ukjent overmakt. Men mest av alt lar hun oss fornemme fliker av essensen i det å ha en psykotisk lidelse: det endrede selv. Andre temaer som berøres er hyperrefleksjon, uvirkelighetsfølelse, det verbale språkets begrensninger, såkalt inadeguate affekter, antipsykotikas virkning, bedring og håp. Historien kan leses raskt, men jeg anbefaler langsomt. Verdien ligger i detaljene.

Enkelte fagfolk diskuterer fortsatt hvorvidt man kan velge psykosens? «Lise» skriver: «Min (psykosens) verden kan være god å ha, men den kan også være vond. Jeg har